

A XXVI. JÓKAI MÓR NYÁRI EGYETEM HALLGATÓI VOLTUNK

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége immáron huszonhatodik alkalommal rendezte meg Komáromban a Jókai Mór Nyári Egyetemet. A Szövetség egyik rendíthetetlen lelkesedésű vezetője, Fekete Iren Csiri felajánlott Bereczkiné dr. Záluszkai Anna adjunktus asszonynak két hallgatói helyet a programban. Az a megtiszteltetés ért bennünket, hogy a tanárnő ajánlásával részt vehettünk ezen a csodálatos nyári egyetemen.

Kilenc szakcsoport indult, mi a Népmesekincstár-mesepedagógia csoportot választottuk magunknak. Bajzáth Mária mesepedagógus tartotta az előadásokat, általa nem csak szakmailag gyarapodtunk, hanem lelkileg is. Bár a kurzus azzal a céllal indult, hogy megtanuljunk mennyire fontos a mese, tudjuk, hogyan meséljünk, mikor és milyen mesét válasszunk, és mindezt megfelelően illesszük bele a gyermekekkel való munkánkba, a végére mindezek mellett magunkat is jobban megismerhettük. Marcsi segített mindenkinek megtalálnia a kulcsot a saját meséjéhez. Volt olyan, akinek ez több önbizalmat, bátorságot, megerősítést vagy éppen vigaszt jelentett, azonban az bizonyos, hogy mindegyikünk több lett általa. Nehéz szavakba önteni számunkra azt, amit ez a kurzus jelentett nekünk. A csoportunk tagjaiban nagyszerű pedagógusokat ismerhettünk meg (óvónők és tanítónők egyaránt) és bepillantást kaphattunk a külföldi magyar pedagógusok helyzetébe, munkájukba.

Hétfőn (július 10.) a program egy ünnepélyes megnyitóval kezdődött, majd két előadással folytatódott. Megismerkedtünk Marcsival és ő felvázolta nekünk miről is szól majd a kurzus. Tartott egy előadást, amit egy alapozásnak szánt a következő 4 nap anyaga előtt. Beszélt nekünk arról, hogy a mesét mindig a helyzethez és a hallgatósághoz kell igazítani, hogy nem csak mesélni, hanem átélni is kell a történetet. Nagy hangsúlyt fektetett előadásában arra, hogy mikor kell elkezdni és meddig kell mesélni történeteket. Az anyaméhben cseperedő embrió már a 7. héttől kezdve hall rezgéseket a külvilágból, így már akkor elkezdhetjük a mesélést.

A válasz arra, hogy meddig kell mesélni, ez volt: „ameddig a testet el nem hagyja a lélek”. Több közösségben élnek még a virrasztó mesék hagyományai. A székelyek, csángók, cigányság hagyományaikban is szerepel, hogy a hallott virrasztásán mesélnek történeteket az elhunytokról, így emlékezve rá. Azt, hogy a mesélés nem korhoz kötött jól mutatja, milyen nagy sikere van az idősek körében a Marcsi által szervezett meséléseknek.

Beszélt nekünk arról, miért kiemelkedően fontos, hogy népmesét meséljünk a gyermekeknek. Hiszen a népmese a „nyelvi piramis csúcsa”, évezredek életbölcössége és esszenciája központosan benne. Miközben mesét hallgatunk, létrejön a történehallgatási transzállapot (jobb és bal agyfélteke egyensúlyba kerül, szívműködés, légzés, vérkeringés tökéletes harmóniája valósul meg), ami megfelel a keleti meditációs állapotnak.

A mese segíti leginkább az óvodások képzeleti működését. Azzal, hogy az életükben egyre kevesebb szerep jut a mesének, de annál több a televíziónak és internetnek (a készen kapott képeknek) képzeletük elsorvad. Levezette nekünk, hogy a képzelet fejletlenségével jutunk el oda, hogy a gyermek „képtelen” valamire és onnan a képességzavarokhoz. Példája a következő volt: a gyermek azért nem tudja elsajátítani a cipőfűző bekötését, mert nem tudja elképzelni a folyamatot.

Rávilágított arra, hogy a népmesék mintát mutatnak, hiszen addig nincsen vége, amíg minden nem került a helyére. Nagyon tanulságos volt, amikor Marcsi kihangsúlyozta miért ne kívánjunk senkinek mesés napot, hiszen minden mese valami bajjal kezdődik, amit a hős 8-12 lépésben kell, hogy helyrehozzon, nehéz küzdelmek és sok megpróbáltatás árán. Talán nem ez minden vágyunk egy átlagos hétköznapra...

Marcsi rávilágított, hogy a mese a jobb agyféltekét szólítja meg, tehát az érzelmekre hat. Nem kell mindent megérteni, érezni kell. Nem egy történetet mesélt el nekünk Marcsi, mikor koraszülött gyermekek szülei keresték fel (akiknek a gyermekük élet-halál harcát vívott az inkubátorban), azzal, hogy már csak a csodában bíznak és ajánljon nekik mesét, amit elmondhatnak a csöppségnek. A mesélés (és persze az egészségügyi dolgozók odaadása) hatására elkezdett javulni a babák állapota.

Miért mesélünk? Erre is választ kaptunk. A mese azt mutatja meg „milyen lehetnél ember, ha azt a sorsot, utat járnád, amit neked szántak”, hiszen a mese „az igazság álruhában”. Megtanít az élet tiszteletére, köszönni és megköszönni, felnyitja a szemünket, hogy nem létezik lehetetlen. Akinek mesélnek, képes lesz az

életét egy történetként *A csapat*

látni. Ezért fontos, hogy a „Z” generációt is „MESEHALLGATÓVÁ SZERESSÜK” és ezt leginkább az érzékszerveiken keresztül tudjuk megtenni.

Miután ezeket a fontos információkat magunkénak tudhattuk, mesélt nekünk egy gyönyörű történetet, amivel aznap elbocsájtott minket.

Hétfőn este egy író-olvasó találkozó volt, Laboda Róbert költő-slammerrel, aki fergeteges rímeivel és kőkemény őszinteségével, valamint elképesztő humorával fantasztikusan zárta a napot.

Kedden (július 11.) 2-2 óra volt közte ebéddel (ahogy a következő napokban is). A délelőtti órákon ismerkedős játékokat játszottunk. Nevek és élettörténetek, sok ember sok helyről és sok tapasztalattal a háta mögött. Kicsit arcpirító volt számunkra a tapasztalatlanságunk (ami tanuló mivoltomból adódott), de olyan hihetetlen szeretettel, elfogadással viseltettek csoporttársaink irántunk, hogy szégyenkezésem egy-kettőre elillant. Óvodapedagógus mivoltukat nem hazudtolták meg, rögtön a szárnyuk alá vettek minket és pátolygatva vezettek be a közösségükbe.

Az ismerkedés után „szakmai” vizekre eveztünk. Marcsi bemutatta nekünk az általa képviselt mesei rituálét. Rengeteg mondókát gyűjtöttünk össze, illesztettünk be mesék elé, ezek főként testtudatosító rigmusok voltak. Beszélgettünk találós kérdésekről, miért fontosak (mind a két agyféltekére hatnak), hogyan

Rituálék

illeszkedhetnek a meséhez,

mennyire szeretik a gyerekek. Sőt még mi is megmértettünk általuk. Rávilágított arra, hogy a mese hogyan „nyitja ki a lelket”, de ehhez bizonyos szempontok figyelembevétele elengedhetetlen. Ilyen az életkor és annak sajátosságai, a gyermeket foglalkoztató kérdések, a különböző mesetípusok, témájuk, hosszuk, szereplőik és a helyszínek.

Szó volt a mese szerepéről az élet-halál témakörben. Megerősítette bennünk Marcsi azt, amit talán mindegyikünk tudni vélte, hogy erről kell beszélni a gyerekekkel és ehhez a legjobb eszköz a mese, amiből a leginkább megértik, megérzik mit is jelent az élet és mit a halál. A Népmesekincstár meséi közül átvettük azokat a meséket, amik erről a témakörrel szólnak és hozzá mondókákat is kerestünk. Megvitattuk, hogy mit tanul a gyerek ezekből a mesékből (az élet diadalát, és hogy a halál ugyanannyira része az életnek, mint a születés). Marcsi gyönyörű népszokásokkal ismertetett meg minket, amiből kitűnik, hogy csak a mai kor embere az, akinek nem természetes már a halál gondolata (sárközi halottas párna, csángó anyák fehérszövet gyolcsa). Természetesen ebben a témakörben nem maradt szem szárazon, de egyetértettünk abban, hogy ennek így kellett lennie.

A délutáni órákon a mesemondó szerepéről esett szó. Ő közvetíti a rendet: „hogyan működne a világ, ha minden rendbe menne”, ő a „tudó ember”. Úgy mesél, hogy közben saját belső képeit vetíti le magában, csak szófordulatokat tanul meg a történetből és saját szája íze szerint mondja el a történetet. A meséhez kötődő transzállapot nem csak a hallgatóságra, de

ugyanúgy a mesemondóra is igaz, ha ez nincs meg, nem tudja hitelesen előadni történetét. Itt kanyarodtunk oda, hogy a pedagógustól való elvárás, nem az, hogy mesemondó legyen, de legalább 30-40 mondóka, találós kérdés legyen a tarsolyában, és ha a gyermek egy téma iránt érdeklődik, el tudjon mondani egy hozzákapcsolódó mesét.

Beszéltünk a hősookról, akik mindennel közösséget vállalnak, ami él. A Napot, szelet, csillagokat hívják segítségül, ha helyzetük úgy kívánja. A hősookról a héten többször is szó esett, mindig más megközelítésből, illetve egy-egy történet, mese kapcsán is.

Ezen a napon kezdtünk bele a népmesék csoportosításába. Elkezdtük átvenni a 9 mesecsoportot: a formula-, állat-, hazugság-, novella-, rászédett ördög-, tündér-, legenda-, tréfás- és a falucsúfoló meséket. Beszéltünk az Aarne - Thompson féle mesekatalógusról (2399 mesével), besoroltuk az addig hallott meséket a kategóriákba és belekezdünk a formulamese kibontásába.

A formulamesék összerendezik a gyermekeket, segítségükkel belekerülnek saját központjukba. Az olvasni tanulók számára is kiváló történetek. Kapcsoltunk hozzájuk tevékenységeket, amiben a gyerekek tovább élhetik az élményt, amit a mese nyújt (gyöngyfüzés, dominó). Néztünk hozzá meséket a Népmesekincstárból.

Persze a rengeteg információ között nagyon sok, az ovis csoportba is bevihető játékot játszottunk, ami a mesékkal, meséléssel, képzelettel és a közösségépítéssel kapcsolatos.

Kedd este a szervezők vacsora után várlátogatást szerveztek a Komáromi várba és estére pedig táncházat. A második este is rendkívül jó hangulatban telt el.

Rengeteget játszottunk...

Szerdán (július 12.) mondókákkal kezdtünk mindenki elmondta milyen mondókával szokott mesére motiválni a csoportjában, vagy csak melyek azok, amik mindig örökzöldek a gyerekek között.

Ezek után belekezdünk az állatmesék átbeszélésébe (AaTh 1-299), melyek a magyar népmesék 5%-át teszik ki, de ezek közül is kevés az, ami a gyermekekhez szól, nekik mesélhető. A magyar állatmesék „hozott anyagnak” számítanak a mesék között, mert nincs saját állatmesénk, más népektől vettük át őket. Megtanultuk, hogy az állatmesék szemlélete: „vedd észre a közöset”, mi köti össze az állatot és az emberrel. Különbséget tettünk az állatmesék állatszereplői és a tündérmesék állatai között (segítők), és megállapítottuk, hogy különböző kultúrákban mást-mást szimbolizál egy-egy állat (pl.: Indiában a nyúl a legbátrabb és legravaszabb az összes állat közül.) Kiemelte Marcsi számunkra a könyveiből a legjobb állatmeséket, megbeszéltük, hogy mi mire tanít, melyiket milyen gyerekeknek érdemes elmesélni. Itt tettünk említést a Pancsatantráról is.

Ezen a napon beszélgettünk a mese értelmezéséről és a szövegtől való elrugaszkodástól is. Ennek a folyamatnak 5 szintje van. Azzal kezdődik, hogy szó szerint értelmezzük a mesét és azzal zárul, hogy „mindenki én vagyok a mesében” az egész mese rólunk szól. Így próbáltuk

értelmezni a Brémai muzsikuskokat és sokunknak nagy meglepetéseket okozott, valójában mi is a mondanivalója a már jól ismert történetnek.

Ezek után elkanyarodtunk a hazugságmese irányába. Megbeszéltük, hogy 7 éves kora előtt a gyermek a hazugsággal csak vágyait fogalmazza meg, majd csak 7 éves kor után tudatosodik benne a hazugság. A hazugság mesék a világ minden táján a születés történetét mesélik el, a nagyot mondó, fokozó mesék pedig azt fejezik ki, hogy a világ bármikor megfordulhat, ezért mindenkit egyenlően kell kezelnünk.

Szót ejtettünk a mesetérképekről és jó pár csodálatos alkotást is láthattunk a különböző mesetáborokból, amit Marcsi szervezett. Megnéztük a mese előtti és utáni alkotások között a különbségeket. Oviban, ha megfelelő mennyiségű mesét hallanak, akkor átlagosan 5 helyszínt tudnak megrajzolni egy mesetérképre. Megbeszéltük azokat a meséket, amelyekből a legjobban megismerhetik egy-egy világ jellemzőit.

Szerda délután busszal Visegrádra kirándultunk, ahol megnéztük a Nyári palotát, majd ezt követően hajóztunk a Dunán. Innen pedig Búcsra érkeztünk a díszvacsorára, ahol egy kis koncerttel is készültek nekünk. Az az

Visegrádi kirándulás

atmoszféra, amit a zene és a közös éneklés teremtett, örökre megmarad az emlékezetünkben. Bár későn és fáradtan érkeztünk szállásunkra, de rengeteg élménnyel gazdagodtunk aznap is.

Csütörtökön a foglalkozások alatt megkezdtük a záró eseményre szánt kis bemutatkozó műsorunk elkészítését. Természetesen egy kis jelképes mesemondással készültünk a rituálékkal körbekerítve. A különlegessége végül abból adódott, hogy ez a rövid mese rólunk szólt. Egyik csoporttársunk ugyanis előszeretettel próbálgatta meseírói tehetségét és egy gyönyörű kis alkotással lepett meg minket. Legnagyobb meglepetésünkre a csoport tagjai úgy gondolták, hogy a prezentációt és mesemondást nekünk szánják és mi – ugyan kis izgalommal megspékelve – de megtiszteltetve éreztük magunkat a felkéréstől.

A közös mesénk

Aznap belevágtunk a mesefajták legnagyobbikába, a tündérmesébe. Ez a varázslatos világ minket is pillanatok alatt magával ragadott. A kurzus másodlagos önismereti mivolta tetőfokára hágott. Életünk legnagyobb vágyai, kihívásai kerültek előtérbe, és, hogy vajon milyen életfázisban vagyunk jelenleg. Mindent képesek vagyunk feláldozni célunk érdekében, vagy épp ellenkezőleg, épp feltöltődünk, megpihenünk. Mindezekre a kérdésekre a mesék által kaptunk választ és minket is megdöbbenett, hogy mennyire hatnak ránk tudat alatt a megfelelő történetek. Sokszor inkább a mi életünk, helyzetünk felé irányult a figyelem, arra, hogyan lehetünk mi kiegyensúlyozottak, hiszen ez az alapja annak, hogy a gyermekek felé tudjunk fordulni. Rengeteget adott számunkra az a sok-sok mese, mellyel Marcsi

megajándékozott bennünket, újra átélhettük, milyen a másik oldalon ülni, azaz hallgatni a mesét.

A tündérmesék kapcsán újra előkerült az a rendkívül fontos tanulság, miszerint hatalmas felelősség van a kezünkben nekünk pedagógusoknak. A mesék – és főként a tündérmesék - óriási ereje abban is rejlik, hogy képesek formálni, építeni megcsorbult ösbizalmunkat. Azaz a kódban, hogy végül mindig minden jól alakul. Nem létezhet, hogy amit teljes erőbedobással csinálunk annak ne legyen meg az eredménye. Nem létezhet, hogy segítség nélkül magunkra maradunk. Ezek a belénk ivódott mese által kapott tanúságok hatalmas erőforrásként funkcionálhatnak egész életünk során. A gyermekeknek életkorukhoz mérten a lehető legtöbb ilyen mesét kell hallaniuk, hogy kellően megpakolt tarisznyával indulhassanak neki az életutuknak.

Este részesei lehettünk egy ökomenikus istentiszteletnek, melyet a karvezetés szakcsoport bemutatkozó koncertje követett. Gyönyörű hangversenyt hallhattunk és nem mellesleg kedvet kaptunk, hogy a jövőben akár ennek a szakcsoportnak is tagjai legyünk, ha visszatérnénk a nyári egyetemre.

Az utolsó nap érzelmekben, megható pillanatokban bővelkedett. A délelőtti folyamán még néhány információt kaptunk a tündérmesékről és azok főhőseiről. Ezt követően egy rövid ismétlés következett, ahol felelevenítettük, hogy mi mindent kaptunk a hét során. Megbeszéltük, hogy az általunk kedvelt mesék melyik korosztálynak szólnak, ugyanis az is tudatosult bennünk, hogy minden mesének megvan az az ideje, amikor a legideálisabb elhangzania, ugyanis, ha hamarabb hallunk egy mesét, mint, hogy az üzenetét, kódját magunkévá tudnánk tenni, később, mikor itt lenne az ideje, már nem tud

Záró rendezvény

ugyanazzal az erővel hatni.

A délután folyamán sikerült elcsípnünk Csirit, hogy megköszönjük neki a lehetőségét annak, hogy ennyi csodálatos emberrel (beleértve őt is) ismerkedhettünk meg a hét folyamán. A délutáni foglalkozás során mindannyian elbúcsúztunk egymástól. Mindannyian elmondtuk mit adott számunkra ez a hét és, azt hiszem az utolsó napra már egytől-egyig szívünk mélyéről tudtuk előcsalogatni ezeket a szavakat. Marcsi mindenkinek személyre szóló útavalót mondott, ami, azt hiszem mindannyiunk szívében ott világít a mai napig. Kis kézzel horgolt tarisznyát is kaptunk, melyet azok az idősek horgolnak neki, akikhez mai napig bejár mesét mondani. Ezek a „lyukacsos” tarisznyák, olyanok, hogy amerre járunk, mindenhová potyogtassunk belőle egy-egy mesét, történetet.

A délutáni záróműsor egy-egy kisebb technikai problémát leszámítva elképesztően jól sikerült. Minden szakcsoport kreatív, egyedi, a rá leginkább jellemző módon mutatkozott be. Mi is nagyon büszkék voltunk a szakcsoportunkra, és örömmel meséltünk a nyári egyetem

összes résztvevőjének. A közösséghez való tartozás érzésével a szívünkbe zártuk le mindannyian ezt a hetet.

Bujdosó Petra és Gács Henrietta
óvodapedagógus hallgatók, ELTE TÓK
Budapest, 2017. szeptember 15.